
BİBLİOGRAFYA

(Bu sütunda yalnız hukuk ve ekonomi eserleri tedkik edilir. Gözden geçirilmesi istenilen eserler, iki nüsha olarak, Mecmua kütüphaneye memurluğuna gönderilmelidirler).

İZMİR BAROSU DERGİSİ: ÜÇ AYLIK HUKUK MECMUA-SI; YIL 1, SAYI 1. (TEMMUZ 1935). — 1 CİLD, 121 SAYFA; İZMİR, BİLGİ MATBAASI; 30 Krş.

İzmir Barosu tarafından son zamanlarda tesis edilen bu güzel mecmua büyük bir boşluğu dolduruyor. Filhakika son yıllarda memleketimizde hukuk mecmualarının sayısının maalesef pek azalmış olması gerek Üniversite tahsilinde bulunan gençlerimizin, gerekse tatbikatçılarımızın fikri inkişaflarını ve ilmi tedkiklerde bulunmalarını çok güçleştiriyor. Yabancı dillere vakıf olanların sayısının da az olması, bir çoklarımızın ecnebi mecmualardan istifade edememesini neticelendiriyor. Esasen gaye de bu değildir. Yabancı mecmuaları ve neşriyatı daima hesaba katmak doğru değildir; Türk hukukçularına düşen iş, yabancı dil bilmiyenlerin istifade edebilecekleri eserleri hazırlamaktır.

İşte İzmir Barosu hiç şüphesiz böyle bir gaye ile bize bu güzel mecmuanın bugün ilk sayısını veriyor. Bütün bu gibi teşebbüsler başlangıçta gayet tabii olarak bir çok noksanlarla dolu oldukları halde *İzmir Barosu Dergisi* daha ilk sayısında çok de-

ğerli bir eser olarak kendini gösteriyor. Bu Mecmuanın, istikbali için ümitlerimizi kuvvetlendiren güzel bir başlangıçtır.

121 sahifeden ibaret olan bu ilk sayı kıymetli tedkiklerle dolu. Daha ilk sayıda mecmuanın böyle kuvvetli ve mücehhez olarak ortaya çıkması, bize *Derginin* pek yakında memleketimizin en mühim ilmi eserleri sırasına geçeceği ümitlerini veriyor. Mecmuanın kapağında bu ilk sayının ihtiva ettiği yazılar: *makaleler, tercümeleler, konferanslar ve mahkeme icthad ve kararları* olarak dört kısma ayrılmışlardır. Makalelerden evvel bir *ön söz* konulmuştur. Burada derginin gayesi ve programı kısaca izah ediliyor; bundan sonra makaleler kısmı geliyor. Birinci makale sayı ve avukat Ali Rıza Türel tarafından yazılan «*yeni bir hukuk telâkkisi*» adlı tedkiktir. Müellif bu yazısında yirminci asrın son terakkiyatından bahsederek bugünkü hukukun, son senelerde laş döndürücü bir süratle ilerliyen modern hayat şartlarına uygun olmadığını, bu hayatı tanzime kâfi kaide teşkil etmediklerini söylüyor ve bütün bu terakkilerin hukukta yeni sahaların inkişafını da neticelendirdiğini ilâve ediyor. Müellife göre, bilhassa cihan harbinin doğurduğu muazzam değişiklikler devrimler dolayısıyla Roma hukuku prensiplerine ve Hukuku Beşer Beyannamesi esaslarına dayanan bina artık eski sağlamlığını muhafaza edememektedir. «Bugünkü hukuk telâkkisi ile hukuki hayat realitesi arasında yavaş yavaş bir uçurum kazılıyor». İşte cihan harbinin ve binnetice makine tekniğinin fevkalâde büyük bir hızla inkişafının bu kadar değiştirdiği hayat şeraiti, hukukun da bunlara uyması ihtiyacını ve mecburiyetini doğurmuştur ki bu mesele devrimizin büyük hukukçularını bilhassaa alâkadar etmiştir. Bu hukukçular arasında müellif bilhassa Duguit, Salilles ve Houriou gibi bazı Fransız bilginlerini zikrediyor. Gerek bu hukukçuların gerekse Nancy üniversitesi hocalarından Fr. Geny'nin bu meseleler hakkında çok derin tedkiklerde bulunduğunu söyleyen müellif, «hukuku hususiye ve hukuku âmmede değişiklikler», «hukuk ile yeni zamanın münasebetleri», «hukukta ferdî tamamîyet prensibinin inhilâli», «hukukun cemiyetleştirilmesi», «kanun ve akdin inhibitatı», «amele hukuku» ve saire gibi bugün bütün büyük hukukçuları ve devletçileri işgal eden ictimai meselelerin bu âlimlerin tedkiklerinin mevzuunu teşkil ettiklerini söyledikten sonra, bu değerli yazısında bu meseleler arasında bilhassa *sosyal hukuk* meselesi üzerinde duruyor; bu meseleyi derinleştiriyor ve büyük hukukçu Gurvitch'in son zamanlarda müvaffakiyetli bir surette

ortaya koymuş olduğu bu yeni fikri tahlil ediyor. Bu mühim tedkikten sonra avukat M. Adato «*ecnebi bir memleket mahkemesinin ilânı iflâs kararının memleketimizdeki hukukî ve kanunî kıymeti*» adlı yazısında, bu mesele hakkında Fransa, İngiltere, Hollanda, Belçika, Norveç, Romanya, ilâh, gibi memleketlerin kanunlarında mevcut hükümleri tedkik ettikten sonra, ecnebi bir mahkemenin verdiği iflâs hükmünün - mukabele bilmisil esasına dayanılmak şartile - ve Türk alacaklıların da hakları nazarı itibare alınarak, memleketimizde infazına müsaade edilmesinin doğru olacağı neticesine varıyor.

Diğer önemli bir mahale avukat Bay Halil Natık tarafından yazılan «*ceza hukukunda tefsir esasları*», adlı tetkiktir. Bundan sonra «*akillerin serbestisi prensibi*», başlığı altında avukat Bay Hulûsi Selek tarafından yazılmış olan tetkikin birinci kısmı geliyor. Mühim bir meseleyi tahlileden bu yazının sonunu da sabırsızlıkla beklemekte haklı olduğumuzu zannediyoruz.

Original yazılar serisi burada bitiyor ve tercümeler kısmı başlıyor. Bunları da sıra ile: avukat Bay Halil Natığın, Vinogradoff'ın *Prencipes Historiques* adlı eserinden tercüme ettiği *devlet ve hukuk* adlı kısa bir parça ile avukat Bay Hulûsi Seleğin M. Bridel'den tercüme ettiği «*kan muayenesi suretile babalığın tayini*», adlı yazıdır. Bunlardan sonra, yine tercümeler kısmında, profesör Giulio Andrea Belloni'den tercüme edilen «*Cezanın şahsileştirilmesi*» adlı yazı gelmektedir ki bu da avukat Bay Halil Natık tarafından türkçeye çevrilmiştir. Nihayet avukat T. Çullu ile avukat Hulûsi Selekin, Fr. Souvage'den tercüme ettikleri «*Piyasanın yükselme ve alçalması halinde teslimde toehhür yüzünden doğan mes'uliyetler*» adlı makale meseleyi çok güzel bir surette tahlil ediyor.

Tercümelerden sonra konferanslar geliyor. İzmir Barosu komitesi muhtelif hukukçularımıza her ay konferanslar verdirmek suretile de çok faydalı bir surette çalışmaktadır. Konferansların da meslekdaşlarımız için ilmi yazılar kadar ehemmiyetiolduğunu takdir eden Baro komitesi 1935 yılının ilk aylarında tertib ettiği söylevlerin metinlerini bu sayıya koyarak, konferansları bizzat dinlememiş olanların da bunlardan istifadesini temin etmiştir.

Şimdiye kadar Baro tarafından tertip edilmiş olan konferanslar şunlardır: avukat Bay Ali Rıza Türel tarafından söylenen: *Fransada medenî hukukun tekâmülü*, avukat Bay Süleyman Faik Özman tarafından söylenen: *Bizde mahkemeler teşkilâtı*, avukat

Bay Rifat Şevket tarafından verilen *İdari kaza hukuku* adlı çok mühim konferans ve nihayet, yine avukat B. Ali Rıza Türel'in hazırlanmış olduğu ve hekuçları daima alâkadar etmiş olan ve halen de eden bir mevzu olan *jüri* meselesi hakkındaki konferansı. Bu sayıya bu konferansların ilk ikisi konulmuştur, diğerleri gelecek sayıda neşredileceklerdir.

Bu konferanslar serisi muntazaman devam edecek. Bu da Bada baronun çok değerli mesaisi arasında takdirle kaydedilecek bir çalışmadır.

Mecmuanın dördüncü kısmı *İçtihat ve kararlar* başlığını taşıyor. Bu kısmın da büyük faidelerini burada hatırlatmağa lüzüm bile görmüyoruz. Her memlekette hukuk mecmaları, hukukçuları ve tatbikatçıları çok aydınlatan bu gibi yazuları dikkatle ve istifade ile takip ederler. Bu sayıya bu kararlardan: avukat Osman Nuri Perçin tarafından toplanan Temyiz mahkemesinin iki not (1 — *Yalan yere yemin davalarında tahriri beyyine lâzım değildir*; ve 2 — a) *Fuzuli işgalden mütevellit tazminat (ecri misil) kaç şenelik mururu zamana tobidir?* b) *Tahsili emval kanunu mucibince yapılan takibat mururu zamanı kateder mi?*) ve mecmua müdürlüğü tarafından toplanan iki Temyiz mahkemesi içtihadı (1 — *Taktir âletlerinden birinin mücerret hıfzı kaçakçılıktır*; ve 2 — *Esrar satın almak ve âzerinde bulundurmamak ancak satmak üzere almak maksadına müstenit olduğu takdirde cürüm teşkil eder*) vardır. Tabii mecmuanın bu kısmının da ayrıca inkişaf edeceğine, ve gelecek sayılarda, bu kısımda çok mühim meselelerin gözden geçirildiğini göreceğimize şüphemiz yoktur.

Bu sayının sonuna konulan kitab tetkiki kısmında da evvelâ son zamanlarda çıkmış olan kitaplarının bir listesi mevcuttur. Bu kitaplardan bazıları etrafıca gözden geçirilmişler, fakat tenkidleri ve tedkikleri yapanların imzaları konulmamıştır. Bu kitablardan Ankara Üniversitesi hocalarından profesör Bay Mazhar Nedim'in *Deniz ticareti hukuku* eseri avukat Vasfi Raşit Seviğ'in *Ticaret Kanunu şerhi* adlı kitabı, ve nihayet genç hukukçularımızdan Bülent Nuri Esenin son zamanlarda neşretmiş olduğu "*Türk borçlar kanununa göre alım ve satım*," başlıklı eserlerdir.

Bu zengin sayı İzmir Barosu avukatlarından Bay İsmail Sıtkı Erboylu hakkında yazılmış olan bir nekrologi ile bitiyor. Derhal söylebiliriz ki memleketimizin İstanbuldan sonra en büyük merkezi olan İzmir şehrinin sayın hukukçuları tarafından başarılan "*İzmir Barosu Dergisi*," memleketimizin halen mevcut

ilim mecmualarının en değerlileri arasında daha ilk sayısıyla yer almıştır. Bu çok faydalı mesainin devamını diler ve başarıları samimiyetle tebrik ederiz.

Dr. Şemseddin Talip

* * *

Dr. ŞEMSEDDİN TALİP. — «CAPITOLIUM» ROMA HUKUKU VE TARİHİ TEDKİKLERİ — (Birinci cilt, 292 sahife, İstanbul, Ahmet İhsan matbaası, 1934).

Roma için yapılan önemli araştırmalar, dünyanın her tarafında olduğu gibi, Türkiyede de kendine lâzım gelen ehemmiyetli yeri ayırtmağa muvaffak olabilmıştır.

Bundan yirmi asır evvel otoriter ve yuca idaresile zamanının hâkimi olan garbın bu büyük ölkesinde, kurulan ve tesbit edilen hukukî esaslar, prensipler önem ve varlıklarını bugün bile saklayabilmektedirler. Roma medeniyetinin bıraktığı kıymetli eserler, zamanımızın hukukçuları için müracaat edilecek en önemli birer kaynak olmakta ve onlar için daima rehberlik vazifesini görmektedirler; Romanın bıraktığı kıymetli miras, bugünün ilim adamı olmak isteyenlerini, hukukun her sahasında, aydınlatmakta, kendisinden istifade ettirmektedir. Acunun her tarafında Romanın bu eserinden istifadeye, onu meydana çıkarmaya çalışılmakta ve bu değerli kaynaklardan istifade için bir çok müesseseler kurulmakta, eserler yazılmaktadır.

Zamanımızın hukuk prensipleri köklerini binlerce sene evvel kurulan Roma medeniyetinde bulmaktadır; bugün vazedilen ve edilmiş olan hukukî kaideler, düsturlar tâ o zaman Roma hukukçuları tarafından düşünülmüş, tatbik edilmiş, ortaya atılmış prensiplerden başka bir şey değildir; bittabi, zamanın doğurduğu ihtiyaçlar karşısında bu kaidelere yenileri ilâve edilmiş ve onlarda değişiklikler yapılmıştır; fakat, ne de olsa, yirmi asır evvel tesbit edilen bu esaslar daima ehemmiyetlerini muhafaza etmişler, tesirlerini her vakit göstermişler, varlıklarını her zaman ve her yerde muhafaza edebilmişlerdir. Romanın koyduğu prensipler daima esas olarak karşılanmıştır; Romanın yarattığı değerli eser yaşayan ve yaşayacak olan ebedî bir düstur haline germiştir.

Bugünkü hukukun zengin ve kıymete değer kaynaklarını bulmak, onları anlamak ve okumak, onlardan istifade etmek için her yerde romanistler tarafından derin tedkikler yapılmakta, lâzım gelen önemli neticelerin elde edilmesine çalışılmaktadır.

Kültür ve sivilizasyon itibarile zengin Romayı herkes incelemeye, onu keşfe, bulmaya uğraşiyor.

İşte, kültüre, ilme, medeniyete en önemli yeri veren yeni Türkiyede de bu çağrı ilk defa açan değerli arkadaşımız Dr. Şemsettin Talip olmuştur. Kendisinin Romanın önemini araştırmak hususunda gösterdiği büyük gayret «Roma Hukuku ve Tarihi Tetkikleri» adile çıkarmakta olduğu değerli «Capitolium» u ile meydana gelmiştir. Bir kaç gün evvel üçüncü yaşına basan İstanbul Üniversitemizde Roma hukuku ve tarihile uğraşan arkadaşların değerli araştırmalarına kollarını açan (Capitolium)un dört sayıdan ibaret olan ve kıymetli yazıları taşıyan ilk cildi tamamlanmış ve kütüphanelerimizde kendisine lâzım gelen önemli yeri almış bulunmaktadır.

Capitolium, münderecatının zenginliği ve önemi itibarile takdirle karşılanacak, saygı ile ele alınacak hakiki bir ilim mecmuasıdır; mecmua taşımakta olduğu bu ilmi kıymetini doğrudan doğruya Şemsettin Talibin yüksek ve değerli, yorulmak bilmeyen gayretine borçludur. Memleketimizde «Capitolium» gibi henüz daha eşi olmayan bir eseri yaratmak ve onu tükenmek bilmeyen çalışmasile yükseltmek gayretini gösteren değerli arkadaşımızı candan kutlularız. Mecmuanın ilk sayısının baş sahifelerinde Şemsettin Talibin «Türk kültürünün yükselmesi ve bütün dünyada tanınması için küçük bir hizmette bulunulacağını zannediyoruz» sözü bugün zandan çıkmış, tamamen hakikat olmuştur; değerli arkadaş bir senelik çalışmasile bu hizmeti başarmaktadır; 292 sahifalık «Capitolium» un ilk cildi ile Roma hukuku sahasında bizlere çok şeyler kazandırmıştır.

Hukuk sahasında var olan boşluklardan birini doldurmak için çalışan «Capitolium» un, ilk cildinin taşıdığı değerli yazıları esash bir şekilde burada incelemek, onlar hakkında fazla söz söylemek bizim için çok büyük bir cür'et olacaktır. Bunun için, bir sene-denberi hazırlanmakta olan bu değerli eserin ilk cildinin münderecatına umumi bir göz gezdirmek ve «Capitolium»un kıymeti hakkında okuyucularımıza kısa bir fikir vermek daha iyi olacaktır zannediyoruz :

«Capitolium», Şemsettin Talibin, eserinin hedef ve gayesini gösteren ön sözünden sonra, «Justinianus ve Gazi» titri altındaki yazı ile kendini bize tanıtmaktadır; bu satırlarda memleketimizin hukuk tarihinin, bu iki yüksek şahsiyetlerin tesiri altında, yeni istikametlere sevkolunduğu gösterilmektedir.

Bunu müteakıp, Digest'in neşrinin (1400)üncü yıl dönümü münasebetile, 16 birinci kânun 933 de, İstanbul Hukuk Fakültesinde «İstanbulun Roma Hukuku ve hukuk ilminin tarihçesi itibarile haiz olduğu ehemmiyet» ismile Prof. Richard Honig'in verdiği bir konferansa rastgeliyoruz. Daha sonra, Salvatore Riccobono'nun çok kıymete değer «Imperator Justinianus ve Roma Hukukunun tedvini» adlı yazısile karşılaşılıyor. Bunlardan başka Dr. Şemsettin Talib'in, halen «Roberto Paribeni» den dilimize çevirdiği «Roma ailesi» isimli kitabının başlangıcını teşkil eden, «Eski Romanın dini ve ahlâkı» titri altındaki yazısına; yine aynı arkadaşımızın Digest'in yıldönümü münasebetile yazdığı makaleye ve nihayet değerli Romanistlerimizden Dr. Prof. Fazıl Nazmi'nin, Yunan hükemasından Plutarhos'un tercümesi haline ait yazısına rastgeliyoruz.

«Capitolium'un ikinci sayısında Fritz Pringsheim'in «Roma hukukçuluğunun ikbal ve nihayeti»; Ettore Pais'in «Halk Tribünlüğü»; Dr. Edip Serdengeçtinin «Romada *patria potestas* ile eski Türklerde *atakul* arasındaki fark»; Prof. Richard Honig'in «Dig. 50,17 nin 109 uncu kanununun hakiki manası»; Dr. Şemsettin Talip'in «Roma tedkikleri» adile eski Romada aile terbiyesi, mektepler hakkındaki değerli etüdlerine tesadüf ediyoruz.

Bu kıymetli eserin üçüncü sayısı da değerli yazıları ihtiva etmektedir: Netekim, Prof. Dr. Ethem Menemenci'nin «Vittorio Scialoja ve beynelmilel düzen» isimindeki değerli yazısına; Dr. Şemsettin Talib'in «Eski Romalıların evleri, ev hayatı» hakkındaki esaslı tetkiklerle karşılaşmaktayız.

Capitolium'un birinci cildinin son sayısında, Paris Hukuk Fakültesinin saygı değer Roma Hukuku profesörü Paul Collinet'in «Digest'in originalliği» isimindeki, hakikaten «passionnant» ve «troublant» konferansını görüyoruz. Paul Collinet bu değerli konferansında Digest'in hangi noktadan original bir eser olduğunu araştırmakta, bunu eserin «complexe» oluşunda bulmakta ve bu noktayı, yazısında da görüleceği veçhile, altı mühim esasa dayatardan, bize kabul ettirtmeğe çalışmaktadır.

Paul Collinet'in bu değerli konferansından sonra Üniversitemizin Medeni Hukuk ve Roma Hukuku profesörü Dr. Andreas B. Schvarz'ın, 934 Haziran ayında Oksfordda ölen ve Roma - Bizans devirlerine ait papirusleri meydana çıkarıp onlardaki Yunan yazılarını bulup okuyan ve tefsir eden «Arthur Surridge Hunt» hakkında yazdığı enteresan satırlara tesadüf ediyoruz.

Capitolium'un yine aynı sayısında büyük âlim Prof. Vittorio Scialoja'nın başkanlığı altında 1925 de Romada kurulan «Roma tetkikleri İnstitüsü» hakkında Şemsi Talibin değerli yazısına, tetkiklerine tesadüf ediyoruz; arkadaşımız bu satırlarında İnstitünün gayesi, faaliyeti ve elde ettiği neticeler hakkında bize çok faydalı haberler vermektedir.

Şimdiye kadar, gücümüzün yettiği kadar, Capitolium'un birinci cildi hakkında, çok kısa olaraktan, okuyucularımıza az çok bir şeyler söylemiş bulunuyoruz. Bu kıymetli eserin zengin ve değerli yazılarla doldurulmasına çalışan, enerji sarfeden Şemsettin Talibi, genç arkadaşımızı tekrar tebrik ederiz. Bugün tetkik edilmesi önemli bir mevzu olan Roma Hukuku için atılan bu büyük ve değerli adımları, aynı enerji ile, arkadaşımızın takip edeceğinden tamamen eminiz ve kendisinden de bunu beklemekteyiz. Türk inkilâbının ortaya koyduğu yeni hukuk prensiplerinin esas kaynaklarını öğrenmek için «Capitolium» bize güzel bir me haz olacaktır; onu seve seve, heyecanla her vakit okuyacağız, tetkik edeceğiz. Bugün hukukla uğraşan her gencin, her arkadaşın okuduğu, öğrenmeye çalıştığı, tetkik ettiği ilmin kaynağını, esasını araştırması, bulması lâzımdır. Her hukukçu arkadaş bugünkü hukuk prensiplerinin menbalarını bulmak için Roma medeniyetine kadar gitmek ve orada aramak mecburiyetindedir ve bu hususta da «Capitolium» kendilerine çok büyük hizmetler edecektir.

Hukuk Fakültemizde Roma Hukukunun önemini takdir eden ve ona o kıymeti veren Şemsettin Talip, yarattığı değerli eserle kendisini Türk romanistlerinin kıymetli bir elemanı addedebilir; bunun şahidi de «Capitolium»dır ve o da bugün ellerimiz arasındadır.

Dr. Recai Galip

* *

REVUE TRIMESTRIELLE DE DROIT CIVIL .— No: 3,
1934 PARIS.

Bu çok önemli mecmuanın üçüncü sayısı da çok değerli yazılarla süslü olarak basılmış bulunmaktadır. En başta M. René Savatier'nin «akitlerin nisbi tesiri» hakkında enfes bir makalesi göze çarpıyor. Yazının ilk kısmı bilhassa Fransız hukukunu alâkadar etmektedir. Filhakika, Fransa medenî kanununun 1165 inci maddesine istinad eden bu kısım mezkûr maddenin bizim Borçlar Kanununda benzeri bulunmadığı için hukuku mevzuamıza temas

etmemektedir, Türk Borçlar Kanununda Fransa Medenî Kanununun 1165 inci maddesine yakın bir hüküm mevcut olmamakla beraber nazariyat bakımından prensipin münakaşası bizim için de pek faydalıdır. Bu mevzuda Savatier bilhassa mahiyetleri itibarile nisbî bir takım tesirler husule getirmekle kalmayan mukaveleleri tetkik ediyor. Bu mukaveleler içerisinde de hassaten şahısların hâl ve ehliyetlerine dair olanları zikrediyor.

Bundan sonra ise bunların üçüncü şahıslara tesirlerini mutalâa etmektedir. Bu bahiste de mahkeme içtihatlarının ne suretle inkişaf eylemiş olduğuna büyük bir vukuf ile temas ediyor. Makale muharriri neticede 1165 inci maddenin faydalı bir mana taşımadığını söylemektedir.

Yine bu sayıda kaziyei muhkeme ve hali medeni hakkında Stoianovicin ve Barasch'ın hayli dikkate değer bir makaleleri var. Bununla iki muharrir yeni bir nazariyenin özünü meydana koymak istiyorlar.

Hali medeni hakkındaki mahkeme kararlarının münhasıran bir kaziyeyi muhkeme veya katî bir hüküm tevhit edeceklerini beyan etmenin bir hata olacağını müdafaa ediyorlar.

Kaziyeyi muhkemenin tesiri nisbî olmakla beraber muayyen vakıaları tesbit eden bir kararın herkese karşı kabili dermeyan olacağını ifade ediyorlar.

Bu muharrirlere göre hali medeniye dair kararlar dahi bir takım vakıalar müşaaede ve beyan eden izharî kararlardır.

Bu iki makaleden başka Demogue gibi ünlü ve büyük âlimlerin Fransa ve diğer memleketlerin alâkaya değer mahkeme kararları hakkında değerli mülâhazaları hâvi çok üstadane ve traité'ler uslu ve tarzını andıran şekilde yazılmış değer biçilmez yazıları vardır.

B. N. Esen

*
*
*

BÜLENT NURİ ESEN. — TÜRK BORÇLAR KANUNUNA GÖRE ALIM-SATIM (BEYİ). — (1935, Bozkurt Matbaası).

İstanbul Hukuk Fakültesi talebesi bu kez seminer çalışmalarının bir sonucunu bastırdı. Bunu bize sunmakla eğer üyelerinden birinin ilk yazısını kutlulamak istedisem amacımı takdir etmek gerektir. Bu, dört formalık bir küçük broşür çekisini alınca, içine ipiyece düşünceler alabilen, konusu belli ve ulaşıp bir töze ilk basamak olur. İşte, bu sanlarından dolayı değerlediğimiz bu küçük yazı, içten bir atılga ile süzülüp yoklanmayı bu yüzden gerektirir sanındayım: onun için söyleyeceğimiz sözlerin, geldikleri gibi gene içten karşılanacağına inan beslemekteyiz.

Bu girişten sonra biraz da yazının kendini gözelemeye başlayalım: ilkin göze çarpan yazının acemi oluşudur. Bir çok sağlama yolları arasında, bunu bir tek örnek ile de aydınlatabiliriz:

şöyle ki, ta başlangıçta «romalılar... (*Unus homo nullus homo*) derlerdi» sözleri bulunmaktadır. Romalıları böylece yükletilen tekerlemenin gerçekten «*Testis unus, testis nullus*» olduğunu ve tanıklar için kullanıldığını okuyanlar kandiliklerinden düzeltmişlerdir sanırız. İyi ama, bu gibi yanlışların yapılması, bilgil olmak amacını güden izzerlere yaraşmayan bir nesnedir. Tanıklar için olan bir tekerlemeyi bütün insanlara yaydıktan sonra da, kalkıp ondan hüküm çıkarmak da, ve burada olduğu gibi cemiyet durumunun insanlara göre normal olduğunu saltık olarak bununla belirtmeğe çalışmak biraz kural dışı olduğunu sanırız.

Alım satımın edi değıştirici olduğu da her zaman ve her yerde doğru olarak kabul edilebilir niteliklerden değildir. Bir *Geschichtliche Kategorie* olmaktan kurtulabilmesi için edin, nasıl bir kaç devrimi kavrayabilen evrensel kuralların uyarı olması gerek ise, öylece alım satım da, bundan kurtulabilmek için geniş anlamile satanı bir yüküm altına koyan, ona bir ödev yükleten genel sözleşme olmak gerektir.

Bülent Esen de getirdiği örneklerden alım satımın ancak edin alana geçmesi borcunu doğuran bir ediş idüğünün çıkarılabileceğini anlamış, Romada olduğu gibi kanunumuza göre de alım satımın ancak borç doğurduğunu doğrulamıştır. (y. y. 12)

Bundan sonra gelen konu ve uyuşma bahislerinde bir üstünlük yoktur. Yalnız tecimde alınıp satılanın bir *mal* olması gerektir. Alınıp satılması törüye ve morala karşıt olacak şeylerden başka - maddiğ olup olmasın - her türlü şey satılabilir. Örnek olarak diyebiliriz ki bir dükkânın «peştamallığını» satmak doğrudur; onun çırağını satmak yanlış olur. Burda ayra elle tutulur gibidir...

Satabilmek, yahut ehliyet, iki yandan incelenebilir: Birisi kişil olur ve yaş ile bir kaç sanın birleşmesine denir ki fransızcası *capacité personnelle* dir. Öteki de satılan şeye göre olur ki daha çok hukukîdir; buna fransızca *compétence objective* derler.

Ehliyeti Bülent, iyi kavramış ve iyi anlamıştır. Yalnız yukarıda söylediğimiz gibi değil, başka bir yolda anlatmıştır. Bu da bir kusur sayılamaz, elverir ki anlam açıkça akıllara yerleşebilsin. İşte böylece genel olarak denilebilir ki tecimde konu daha çok bir kısım mallar ile ilgili görülebilir. Kendik Türede alım satım ise her türlü malları kavrayabileceğinden alanı daha geniş bulunur. İşte bu küçük ayrıyı iyice kavrayıp pek güzel bir dil ile anlatmak herkesin yapabileceği, kolayca başarabileceği bir iş değildir

sanırız. Bundan dolayı Bülent Eseni kutlulamak gerek olduğunu da ayrıca söylemek isteriz.

Bu küçük broşürde iyice anlatılabilen bir nokta da borçların ödenmemesi yüzünden ortaya çıkabilecek hasarı kimin yükleneyeceğidir. Bu hasar toğrısının incelenmesi lâzım gelen bir yeridir. İşte burası gerek olduğu gibi incelenip hasar toğrısı da istenildiği gibi aydınlanabilmiştir. Bu noktanın bizce pek büyük değeri bulunması, böylece seminerlerde olan aytışmaların iyi bir sonuncu olabilmesindedir; verimli çalışmalarla iyi sonuçlar elde edilmesi, seminelerde olagelen aytışmaların sonlayın asıgılı bulunduğunu imler.

Hasar toğrısının Romadaki anlayış tarzına bizde de anındığı iddiasına gelince: Burada bizce Bülent Esen biraz kuralı genişletme yoluna sapmıştır. Çünkü Roma türesinde genel bir kural olup tekerleme çekisini alan *Res perit creditor* sözlerinin bizim kanuna göre anlamı daha dardır. Sınama ve taşıtsız satışlarında bunu Bülent pek güzel ükelemiştir. (y. y. 21) Bizde aldığı şeklile hasar toğrısının satışta yer alması için satılan nesnenin belgelenmiş ve belli bulunması gerektir: Bu belliliğin ne gibi olacağını, yazan pek güzel anlatmıştır.

Roma türesince başkasının malını satan ancak kötülük isteği olmazsa - kendi malı yahut atağladığının malı sanarak satmış olabilir - ve malı da teslim etmişse - teslim için sattığının elinde bulunması lâzımdır, dikkat! - *possessio* yu olduğu gibi sattığı kişiye geçirebilir, yoksa *dominium ex jure Quiritium* alıcıya geçmez. Böylece alan yalnız pretorca verilen *in bonis* mülkiyeti elde edebilir ve istediği halde satılanı geri vererek parasını tekrar isteyebilir. Bunu yapabilmek için de satılan malın *olduğu gibi*, eksik artık olmadan kendisinde bulunması bir koşuğdur.

Bütün buraları Bülent pek iyi anlatmış, yalnız biraz kısa kesmiştir. Gönül isterdi ki bu sorular üzerinde yazan biraz daha durup bunları adamakıllı incelesin.

Broşürün ikinci kısmına gelince burada söylenecek çok bir şey kalmamıştır. Taşıtlı malın satışı kip olacağı oyu doğrudur. Genel olarak denebilir ki Bülent Esenin çözelediği gibi alıcı ve satıcıya ikişer borç kümesi tanımak ve bunların sonuçlarını çıkarmak alım satım edişini yalınliyerek doğru bir çözeeye bağlamak demek olduğundan genç yazıcıyı bu becerikliliğinden alkışlarız. Bununla beraber broşürün bu kısmında Bülent de artık memleketimizde ancak bir tek çeşit edin bulunduğuna anımakta olduğu

görünüyor ki asıl yanlış buradadır: Hiç bir zaman hiç bir çağda ve elde bir tek çeşit özelge olmamıştır ki bizde de bunun benzeri -yahut eşi- bir hal buluna gelsin. Burada Reşit Galip merhumun kültür bakanlığı zamanında bir Avrupa mecmuası için yazmış olduğum ve kendisi onaylayınca yayınladığım bir betkede bulunan şu sözleri tekrarlamamın sırası gelmiştir: Türkelinde artık bir tek çeşit özelge kaldığını - yahut kalacağını - diyenler çok yanılıyorlar: Hiç bir elde ve hiç bir çağda bir tek çeşit özelge bulunduğuna rastlanılmamıştır ki bu hal Türkiyeye bir örnek olabilsin.... Zaman zaman ve başka başka yerlerde belli bir çekinin öbürlerine üstün gelmiş olduğu görülmüştür. Fakat bunlardan hiç biri, öbürlerini büsbütün ortadan kaldıracak bir etki gösterememiştir ¹⁾.

Taşıtsız malların alım satımını ayrı bir kısım olarak incelemesi ile bunları şekle bağlı tutması Bülent Esenin de - hiç olmazsa özelgenin bir önemli yönü için - birliğin henüz tümlenememiş bulunduğunu zar zor onaylaya geldiğini gösterir. Borçlar kanununda ulusal tanıt - *resmî senet* - a bağlanmak, kendik -*medenî*- kanunda da tapuya geçmesi koşuğu, tapu sicilli nizamında ise «resmî senet, tapu memurunca yapılır» sözlerinin bulunması ulusal tanıtın ne yolda olacağını gösterir. Burada bir şey daha dikkatimize değmek icap eder ki taşıtlı ve taşıtsız malların geri verilme zamanları arasındaki ayradır; şöyle ki taşıtlıyı geri çevirme zamanı en çok ayla ölçüldüğü halde taşıtsız için *beş yıl* gibi uzun bir vakit konulmuştur.

Gemi satışına gelince: Taşıtsızın alım satımı pek o kadar göze çarpmayabilir; gemi özelgesinin de ayrı kuralları oluşu gösterir ki gemi de, toprak gibi diğerlerinkine her zaman uymayan, kendi kurallarını güden bir özelge sınıfıdır. Bu önemli konuda biraz durup burasını yazanın da incelemiş olmasını dilerdik. Her gün örneğini gördüğümüz alım satımlarda durup onlar için yetmiş sahifeye yakın yazı karalayan genç hukukçu bu gemi bahsinde ancak üç buçuk sahife ile işi bitirecek kadar duraklamıştır. Halbuki gemi ve başka biçim - kayık ve sal gibi - yüzen yahut uçan sığınaklar, hüküm ayrılarile bile başka bir sınıf olurlardı.

Dr. Edip Serdengeçti
T. D. A. K. Üyelerinden

¹⁾ Bulletin de la Société d'Etudes législatives et de Droit comparé, Bruxelles, 1932